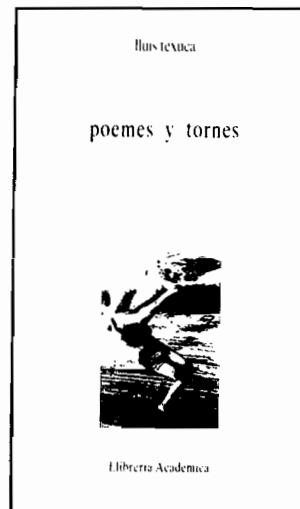

Llibrería asturiana

1. Lluís Texuca, *Poemes y tornes*. Uviéu, ALLA, 1990. Llibrería Académica, 15.
2. Xuan Busto Peláez, *La vieya ciencia*. Uviéu, Ámbitu, 1989. (Poesía)
3. K. P. Kavafis, *Venticinco poemes*. Uviéu, Alvízorras, 1989. Torna, entamu y notes de X. Gago.
4. Teodoro Cuesta, *Poesía*. Sieru 1990. Entamu y ed. de C. Díaz Castañón.
5. Álvaro Cunqueiro, *Merlín y familia y otres histories*. Sieru 1990. Torna de Concha Prieto. (Prosa)
6. X. X. Sánchez Vicente, *Lluna llena*. Sieru 1990. (Prosa)
7. X. Miguel Suárez, *Bidureiras d'Inverno*. Uviéu, Ámbitu, 1990. (Poesía)
8. *Andrés Solar: Un Homenaxe*. Candás, Asociación d'Escritores Asturianos, 1990. (Prosa, versu, ensayu)
9. José Noval "Siero", *Comedies de Sidros*. Xixón, Monumenta Historica Asturiensia, 1990. Ed. de L. M. Iglesias & V. R. Hevia. Inxere testos del citáu autor que van de 1876 a 1932, fechos nuna llingua diglósica.
10. Pablo Antón Marín Estrada, *Les Hores*. Uviéu, Ámbitu, 1990. (Poesía).

LL I T E R A T U R A

Revista Lliteraria

Col títulu *Lliteratura* en mayu salía a la lluz una nueva revista lliteraria, dafechu n'asturianu, que tien nel so proyeutu facer la so apaición tres vegaes al añu. La revista vien empobinada por X. Bolado y ente los miembros del conseyu de redaición figuren Mª Paz Fonticiella, V. García Oli-

va, Xuan Ignaci Llope y Miguel Ramos Corrada. El diseñu débese a Jorge Fernández León. La edición faila l'Academia de la Llingua Asturiana. Nesti númberu 1 collaboren tamién Xandru Fernández, J. M. Valdés Cortés, Roberto Glez.-Quevedo, X. A. García y Lourdes Álvarez. Fai la emprentación Gráfiques EUJOA, de Sieru.

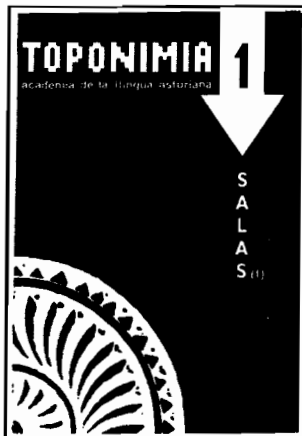
Lliteratura de neños

- Mª Xesús Gutiérrez, *Soi una castañal*. Uviéu, ALLA, 1990. Coleición "Escolín", n^o42
- Lluís A. Rodríguez Llana, *El Texu / El Tejo*. Ed. Billingüe policopiada. Principáu d'Asturies y CAR d'Enrialgo del MEC.

Llingua estudiada

Al marxe de los comentarios críticos que pudiéremos facer damos anuncia de dos títulos d'aportación coleutiva al estudiu llingüísticu y qu'ufierten dalgún artículu rellativu a la llingua asturiana. Trátase del númberu 37 de la revista *Archivum* de la Universidá d'Uviéu y del tomu II del homenax a Alonso Zamora Vicente, asoleyáu por Castalia.

Tamién conseñamos que nel llibru-homenaxe a Llorente Maldonado, de la Universidá de Salamanca, apaez un artículu sobre la etimoloxía de *Sama* debíu a Emiliano F. Vallina.

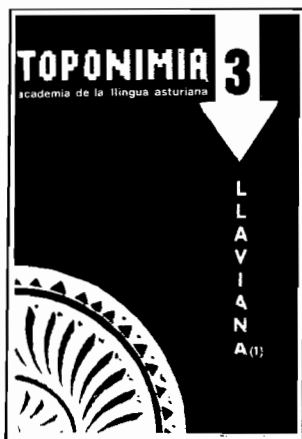
Pela so parte, y baxo'l títulu xeneral de *Las lenguas circunvecinas del castellano*, la coleición filolóxica de Ed. Paraninfo asoleya una escoyeta d'artículos debíos al Prof. Diego Catalán, de la Universidá Autónoma de Madrid. Bona parte d'ellos refiérense al vieyu dominiu llingüísticu asturianu y vieren la lluz enantes de 1960.

Materiales de toponimia

L'Academia de la Llingua, nuguando por ufiertar unos materiales afayaizos pal estudiu de la llingua, y concretamente pa la toponimia, entamó a asoleyar una nueva coleición de títulu *Toponimia*. Nella dase -por parroquies- la llista alfabética de tolos topónimos según la espresión tradicional y seguíos d'una curtia descripción del terrén o de les sos carauterístiques. Con ello llógrase non sólo ufrir bonos datos pal estudiu sinón pa la mesma correición espresiva.

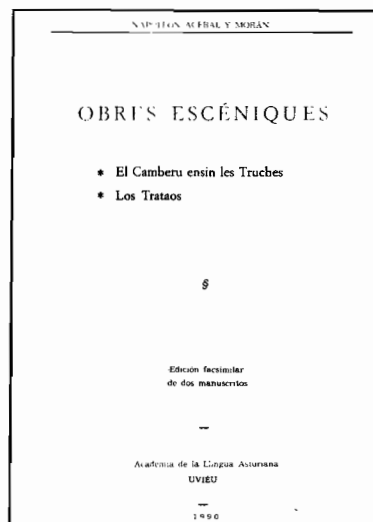
Pel momentu yá vieren lluz tres cartafueyos onde s'enxerten, respetivamente, los nomes de llugar de les parroquies de *Salas y Villamar* (Salas), *Beyo* (Ayer) y *Villoria* (Llaviana).

Les persones interesaes en collaborar nesti gran trabayu d'inventariar la toponimia d'Asturies nun dexen d'escribir a l'Academia, apartáu 574 d'Uviéu.

Una bona edición facsimilar

Col títulu *Obres escéniques* da al públicu l'Academia «Los Trataos» y «El Camberu ensin les truches», pieces debíes a la pluma de Napoleón Acebal, autor asturianu nacíu al entamu del sieglu XIX. La primera de les obres, de 1835, entá yera inédita anque pasa por ser la primera obra de teatru asturianu -dexaos a un llau los "diálogos" del XVIII. La segunda viere la lluz serondamente na *Revista de Asturias* en 1882 anque con delles correiciones agora puestas nidiamente a la consideranza del llector que pue facer usu de la curiosa edición crítica.

Otros títulos

- * *Llabor. Revista intercentros. Seminariu de Llingua Asturiana del CEP. Xixón 1990.*
- * *Orbayando. Revista Asturiana d'información, nº5. Xixón, mayu, 1990.*
- * *Trébole. Revista pedagógica, 4. Uviéu, Consejería d'Educación, Cultura y Deportes. [1990].*
- * *Al Son. Fancín folk d'Avilés. Número 0. Xunu 1990. Apartáu 342, Avilés.*
- * *Les Fueyes. Boletín d'información cultural del C. C. "Teatru Prendes", nº5. Carreño. Abril-Mayu, 1990.*
- * *Ástor. Cartafueyu de la Lliga Celta d'Asturies, nº17. Xixón 1990.*

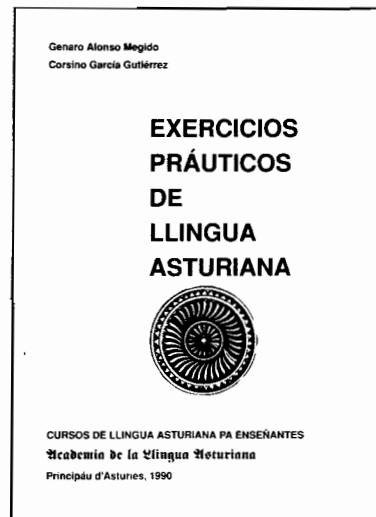
Llibru d'exercicios

Col títulu *Exercicios Práuticos de Llingua Asturiana*, l'Academia asoleya un llibrín de Genaro Alonso Megido y Corsino García Gutiérrez, miembros correspondientes, empobináu a los "Cursos de Llingua Asturiana pa enseñantes" entamaos por esta institución.

Estaya Pedagógica

Dientru d'esta coleición de l'Academia apaeció'l número 3, de títulu *La Música comu recursu didáuticu nel dependimientu del asturianu na educación*, Uviéu 1990. El so autor, X. Ignaciu Fonseca, ye conocíu por ser el responsable de dos discos con cancios de neños n'asturianu, peraponderaos pol so valir pedagóxicu.

La presentación del llibru en La Pola (Sieru) féxola l'académicu D. Xosé A. González Riaño:

Presentamos güei'l tercer títulu de la coleición "estaya pedagóxica" qu'edita l'Academia de la Llingua Asturiana.

A traviés d'él vien a afitase esta coleición, enfotada n'algamar propuestes didáutiques a partir de dos presupuestos fundamentales:

a) La consideración del asturianu comu llingua d'Asturies.

b) La necesidá de dir sistematizando una metodoloxía propia, afayada a les particularidaes d'una llingua en procesu de recuperación comu ye l'asturianu.

Y son, precisamente, los propios enseñantes los que mos van ufiertando los resultaos d'un trabayu personal que, pasu ente pasu, va dignificando la presencia escolar de la llingua. Pue dicise, nesti sen, qu'ensin el decidíu convencimientu a favor del asturianu que día tres día vienen demostrando los profesores de llingua, la so escolarización y normalización escolar nun tendría nengún futuru.

Poru, la presentación d'esti llibru, La música comu recursu didáuticu pal deprendimientu del asturianu na educación primaria, ye un motivu más d'allegría. El so autor, Nacho Fonseca, ye, dende llueu, bien conocíu de toos a traviés de dos trabayos anteriores de distintu calter al que güei mos xunta equí: la edición de los discos Seliquin, primero, y más tarde, Xentiquina: cancios pa neños. Sabemos que tamos ente amigos y que nun ye'l casu facer un dircursu trascendente so la importancia del llabor musical del so autor. Pero daqué vamos dicir, ensin embargu, nesti sen. Porque, la relevancia d'esos dos discos foi, y ye, perimportante pa lo que venimos llamando normalización social de la llingua: la xente d'Asturies, n'efeutu, acoyó estos trabayos con ciñu especial: esa llingua sí que s'entiende..., ye asina comu falamos nosotros... dicíase y, paradóxicamente, el modelu de llingua qu'em-

plega Nacho ye'l mesmu que s'intenta ufiertar comu modelu estándar. ¿Qué pasa, entós?, ¿cómu esplicar estes reaiciones y esta aceu-tación tan favorable? Efeutivamente la llingua ye la mesma pero l'emplegu que d'ella se fai ye'l d'una persona con una especial sensibilidá pa tresmitir los sos mensaxes musicales nun asturianu que faló de neñu, que sigue falando, y que coneuta dafechu col sentimientu asturia-nu d'autoidentificación cultural.

D'esti mou alcontrámonos con que, na mayor parte de los colexos d'Asturies, independientemente de que nellos se dea asturianu o non, los cancios de Seliquin y Xentiquina tán presentes y son perconocíos por neños y profesores de música. Munchos escolinos saben agora lo que ye un requexu, una andolina, o lo que significa eso de esnala que t'esnala va un esperteyu, salió de la ventana d'aquel castiellu...En fin, nun quixéramos estendemos más cola xera musical de Nacho, namás dicir que la importancia social d'esti llabor ye pergrande y que la so reconocencia ponse de manifestu con dos exemplos bien recientes que, camentamos, tienen muncho más valir que'l de la propia anéudota:

- Nun va muncho una emisora asturiana de radiu entamó un concursu de cancios ente los escolinos del Principáu. Ellí valía de too, dende Azúcar Moreno a El último de la fila. El ganador, curiosamente, foi un rapacín qu'interpretó un canciu perconocíu de toos nosotros, Escolín primerizu. Pues bien, cuando'l llocutor-y pregunta de qué trata esi tema musical, el neñu respunde ensin duldalo que ye una canción tradicional asturiana muy vieya.

- El segundu exemplu de que falamos: l'añu pasáu, una empresa discográfica gallega fai la versión gallega de Xentiquina, qu'ellos titulen Xente Cativa, de mou qu'agora mesmo funciona na comunidá autónoma vecina comu sofitu fundamental p'afitar la escolarización de la llin-

gua gallega.

Pero, va siendo hora que mos centremos nel llibru que güei presentamos. Yo creo qu'al so autor faltába-y dar el blicu que representa ufiertar un trabayu de calter metodolóxicu, una visión sistematizada y nidia de cómo trabayar cola música y los cancios pa sofitar el deprendimientu del asturianu. Y foi difícil. Non porque Nacho nun toviere idees; munches vegaes mos les repitió y hasta mos les escribió improvisadamente en folios que dempués tracamundiábamos; sinón porque, hai que dicilo, Nacho tien un defectu: 'la modestia. Una modestia que lu facía comprometese por compromisu (valga la redundancia), pero que dempués torgába-y el ponese a redactar el trabayu que güei podemos lleer y xulgar.

¿Y cuál ye, polo menos pa nós, el resultáu del xuiciu?

Sinceramente, camentamos, trátase d'un trabayu perorixinal onde la teoría, pero sobre-tóo, la práutica, afiten les posibilidaes de la música y los testos pal deprendimientu-práutica de la nuesa llingua. Trátase, amás, d'un planteamientu que va a la escontra de lo que tradicionalmente los teóricos de la didáctica planteguen: éstos van, pel camín deductivu, y proponen teoríes y exemplos xenéricos d'aplicación escolar. Fonseca, ensin embargu, escueye'l camín esperimental-inductivu: primero propón actividaes en clas, contrástales y, a lo cabero, sistematiza les conclusiones teóriques y ufierta modelos fiables.

Podemos dicir, nesti sen, que'l procesu seguiu ta al rodiu de lo qu'anguaño, munches vegaes con una nidia falta de rigor, dellos llamen investigación na aición. Porque, esti conceutu nun ye, falando en términos educativos, tou exerciciu estilísticu que s'enfota en poner de manifestu posicionamientos y conceiciones so la enseñanza, sinón, siguiendo a Corey, el procesu que lleva a los prácticos

(o profesionales n'activo) a investigar los problemes que se planteguen nel aula, con oxetu de guiar, correxir y evaluar los sos propios recursos, decisiones y aiciones.

Y daqué mui asemeyao ye lo que se mos presenta nesti llibru, sólo qu'ensin esparabanes, cenciellamente... cola tranquilidá de nun tener que xustificar nenguna subvención del Principáu o del M.E.C. a un llabor que dacuandu queda namás pa la galería de los iniciaos na repunante xerga retórica y pedagogista de munches publicaciones.

Quixéramos cinciar agora dellos planteamientos formales qu'apaecen nel llibru. A destacar, en primer llugar y comu yá se dixo enantes, l'equilibriu ente teoría y práutica. Asina, nos capítulos d'aniciu xustificase'l valir de la música y los cancios porque estos dos recursos cumplen un doble oxetivu:

a) Poner, intuitivamente, al escolín en contautu cola cultura musical asturiana y, darréu d'ello, facelu participe d'esi mundu que lu identifica comu asturianu

b) Averase, per. otru llau, a los sos intereses, a los aspeutos más creativos del so fondu esperiencial d'una manera cenciella, facer del aprendizax llingüísticu, en suma, daqué que se fai cuasi inconscientemente, comu un xuegu.

L'autor entien de, n'otru sen, que ye posible enfocar el trabayu musical dende'l puntu de vista d'algamar unos oxetivos llingüísticos porque (cito testualmente) una música a la que se-y amiesta una lletra ye:

1. Un braeru documentu auténticu que pue emplegase sistemáticamente comu sofitu de la comprensión.

2. Una fonte perafayaiza d'enriquecimientu léxicu.

3. Un efeutivu modelu de llingua dende'l puntu de vista morfosintáuticu.

Finalmente, y ente otres munches posibilidaes, una oportunidá granible p'aniciar a los neños na xera de la creación lliteraria de cancios y poemas.

Plantea dempués la posibilidá más global de trabayar los cancios con un calter interdisciplinar, poniendo exemplos práuticos, y desarrolla dos métodos afayaizos pa la creación de cancios siguiendo una estratexa que, afitada na so esperiencia, va, tamién a la escontra de concepciones tradicionales, dende'l momentu en qu'entama cola creación de la música, pa dir dempués hacia la creación de textos y el trabayu llingüísticu específicu.

Fina'l llibru, y ye'l gruesu del volume, col capítulu de modelos práuticos onde se recueyen 8 cancios nos que destacamos lo cenciello del so tratamientu metodolóxicu que xunta aspectos llingüísticos y musicales nun tou que ye, intencionalmente, perdifícil de dixebrar. D'esti mou, pretende l'autor, y llogra dafechu según la nuesa opinión, coneutar colos rapacinos que cursen la enseñanza Primaria, col so sentíu creativu y lúdicu pa trabayar aquellos

aspectos fundamentales de la llingua: llectura, entonación, pronunciación y espresividá, ritmu y rima de cancios, memorización de textos curtios p'afitar determinaos modelos gramaticales, enriquecimientu léxicu, etc., etc.

En fin, el resultáu perpositivu de la obra yera previsible. Permite, nesti sen, cuntar daqué de personalidá de Nacho Fonseca que, a lo meyor taba tapecíu pa muncha xente. Y ye ello que l'autor del llibru qu'acabao de presentar foi n'otres dómines xugador de fútbol, pero non de los que xueguen en prau... non... de los otros, d'esos que xueguen en grandes estadios comu'l del Sporting... Pues bien, güeyando una vieya crónica d'un partíu, lleemos en pallabres del comentarista: José Ignacio Fonseca no jugó mal porque no sabe jugar mal.

D'igual mou, pa nós, conociendo y almirando los trabayos anteriores, podemos dicir qu'esti llibru nun podría tar mal... porque Nacho Fonseca nun sabe facelo mal cuando se trata d'un llabor rellacionáu cola música y cola enseñanza del asturianu.

Ná más. Munches gracias.

X. A. González Riaño

Na alcordanza del Ilmu.
D. Llorienzu Novo Mier

Un home qu'escribió na so llingua y trabayó pa facer qu'alitare.
El so nome nun s'escacera.